

spectat, triplex ordo potest in hoc officio considerari: unus est inter officium unius diei, et alterius; alias est inter horas ejusdem diei; tertius inter partes ejusdem horae. Quoad primum, clarum est rectum ordinem postulare, ut non inchoetur officium diei sequentis ante expletum officium diei praecedentis; et consequenter si aliter fiat voluntarie, et sine causa, nonnullum peccatum committi. Ut si quis dicat hac nocte Matutinam diei crastinæ, prius quam dicat Vesperam et Completorium diei praesentis. Ratio esse videtur, quia, licet ex officio diei praesentis et sequentis non componatur unum officium, et ideo non videantur habere inter se ordinem, tamen ex institutione et intentione Ecclesiae ita est ordinata series officiorum diversorum dierum, ut prius expleri debeat praecedens, quam sequens inchoetur, et ita etiam habet consuetudo. Accedit, quod regulariter non fit talis inversio, nisi nimium postponendo vel anticipando alteram illarum horarum. Unde si spectemus originariam institutionem, non incipiebat legitimus tempus ad inchoandum officium sequentis diei, donec esset integre absolutum tempus horarum praecedentis diei: nam tempus inchoandi horas diei est media nox, et tunc finitur tempus aptum ad officium praecedentis diei. Quamvis enim in principio noctis legitime finiantur, ut supra vidimus, reliquum tempus noctis usque ad medium noctem potest in rigore sufficere, ut in eo compleatur quod dilatum fuerit. Nunc vero ex usu anticipatum est tempus ad Matutinum sufficiens, ut supradictum est, et statim iterum dicetur. Videtur autem eodem usu illa licentia anticipandi Matutinum sub ea conditione data, quod officium praecedentis diei prius fuerit consummatum. Ergo inversio illius ordinis non fit sine aliqua culpa; communiter tamen illa culpa censetur venialis, quia non derogat substantiae orationis, nec minuit illam, et aliqui non continent deformitatem gravem, sicut statim de aliis dicemus. Quapropter si rationabilis causa intercedat, poterit excusari omnis culpa, ut jam dicemus in puncto simili.

4. *Secunda mutatio in ordine horarum ejusdem diei, per se loquendo, non fit sine peccato, sed non mortali, maxime in oratione privata.* — Altera mutatio est in ordine horarum ejusdem diei, de qua etiam certum est, per se loquendo, non fieri sine peccato, quia est inversio ordinis debiti, et fit aliquo modo contra institutionem. Nihilominus omnes etiam judicant, secluso contemptu, illam non esse mate-

riam gravem, quæ ad mortale peccatum sufficiat, quia in substantia impletur præceptum, et defectus est in quodam accidente, et est privatus defectus, quo parum offenditur Ecclesia, et scandalum non timetur. Unde addunt ex morali causa, prudenti arbitrio ponderanda, posse interdum fieri sine ulla culpa, ut ad juvandum infirmum, vel Prælatum, vel ut hora melius dicantur in aliis circumstantiis gravioribus, quando alias timetur impedimentum, vel incommoditas. Illud denique certum est, si casu accidat, ut hora posterior ante priorem dicta sit, per incogitantiam, vel oblivionem etiam negligentem, non esse necessarium repete horam jam dictam, sed satis est supplere prætermissam, tempore habili, id est, eodem die, quia quoad Deum integra fit oratio, ac æque potest Ecclesiæ prodesse, et non obligatur quis cum tanto onere ad restituendum (ut sic dicam) seu redintegrandum horarum ordinem: et in his conveniunt Summistæ, et alii Doctores superius citati, quos omitto, quia res facilis est. Qui sane loquuntur de recitatione privata; de publica vero, quæ in choro fit, nihil dicunt; tamen in illa gravior est materia, ut supra dixi.

5. *Tertia mutatio inter partes ejusdem horae non fit sine peccato veniali gravi, et aliquando ex contemptu potest esse mortale.* — Tertia denique mutatio esse potest inter partes ejusdem, ut si quis mutet ordinem Psalmorum, vel inter se, vel cum lectionibus, capituli, aut hymnis, et similia. Et de hac mutatione idem fere est judicium, et ita auctores indifferenter de his omnibus loquuntur. Videtur autem mihi hæc mutatio, si voluntarie et cum advertentia fiat, multo magis irrationabilis. Quia vix potest habere apparentem prætextum excusationis, aut honestatis, unde videtur continere quamdam speciem contemptus, pulchritudinem et artificium horarum corrumpendo; nam illud in ordine partium et compositione earum inter se maxime consistit. Et ideo hæc inversio non fit voluntarie sine gravi peccato veniali, et si fiat ex contemptu, erit mortale. Aliquando vero potest rationabilis causa intervenire, ut si quis dicat Laudes expletis Psalmis matutinis, quando deest copia libri ad dicendas lectiones, quia postea graves et justæ occupationes possunt impedi Laudes, si reserventur, vel quidpiam simile. Frequentius vero hoc accidere potest per oblivionem alicujus partis, quæ postea suppleri potest sine repetitione aliarum, licet ordo non servetur.

6. *Ordo dicendi Matutinum ante sacrificium*

Missæ, nec cadit sub præceptum, nec per se est materia gravis, secluso scandalo. — Occurrat autem inquirendum hoc loco de ordine inter Matutinum et Missam, an sit peccatum mortale dicere Missam, non dicto Matutino. Ita enim affirmarunt quamplures Summistæ et Canonistæ, ut retuli, 3 tom. de Sacram., disp. 8, sect. 1, quibus nunc addo Durand., lib. 3 de Ritib., c. 24; Graffis, lib. 2, c. 4; Azor, tom. 1, lib. 10, c. 10, q. 4, et c. 28, q. 17, qui alios allegant. Qui non addunt probationem novam præter consuetudinem. Contraria vero sententiam, scilicet ex objecto, et secluso contemptu, non esse peccatum mortale dicere Missam ante Matutinum, tenuerunt Sylvest. et Soto, quos citato loco retuli, quos non solum sequitur Arag. 2. 2, q. 83, art. 12, dub. 3, sed etiam priorem sententiam procul dubio falsam esse dicit, et sine ratione assertam. Valen. autem, suo 3 tom., disp. 6, q. 2, punct. 10, § 5, solum dicit hanc partem esse probabilem. Quam simpliciter tradiderunt Ludov. Lop., 2 p. Instruct., c. 79, § Denique nego hic, et c. 105, § Nunc autem; Carbo, lib. 9 de Legib., d. 9; Emmanuel Rodrig., in Q. regul., tom. 1, q. 33, art. 3, in fin, et in Sum., p. 1, c. 244, num. 22; Leonar. Less., lib. 2 de Just., c. 37, notat. ult.; Henr., l. 9 de Missa, cap. 24, num. 17, ubi plures Theologos Salmantices allegat. Tolet. etiam, lib. 2, c. 1, Instruct., prius simpliciter negat esse hoc peccatum mortale, postea vero indicat non esse omnino tutam hanc opinionem, quia contraria est valde communis. Et quidem dubium non est quin sit melius practice sequi priorem sententiam; tamen nihilominus posterior est simpliciter secura, et in rigore vera, quod late probavi in 3 tom., loco citato. Et præcipue ostendi consuetudinem non fuisse introductam intuitu talis ordinis, nec quia recitatio Matutini sit dispositio per se requisita ad Missam, sed quia ex temporibus ab Ecclesia designatis ad Matutinum et Missam, moraliter loquendo sequitur ut Matutinum dicatur ante Missam; sicut etiam est consuetudo dicendi Vespertas post Missam, quæ ex eodem principio orta est, et ideo per se non obligat ad talem ordinem.

7. Objicitur autem, quia hinc sumunt clerici occasionem differendi Matutinum. Respondeo, ut alias etiam dixi, occasionem esse acceptam, non datam, neque propter abusum paucorum esse introducendam gravem obligationem, ubi neque lex, neque materia cogit. Deinde nou diximus hoc nullum esse peccatum, si absque rationabili causa fiat, sed tan-

tum dicimus non esse mortale, secluso contemptu; erit tamen veniale, tum quia non potest vel Matutinum, vel Missa, vel utrumque, non dici intempestivo tempore, quod (factum sine causa) sufficit ad veniale culpam; tum etiam propter rubricas Missalis. Quia vero aliqui ex illis etiam colligunt hoc esse peccatum mortale, breviter hoc expendendum est. Ponderant enim quod Pius V in suo Brevi, in principio Missalis, directe, et in virtute sanctæ obedientiæ præcipit Missam dici juxta ritum Missalis, et ut alias cærenomias addere vel mutare non præsumant. Et postea in principio rituum servandorum in Missa, dicitur: *Prævia confessione, cum opus fuerit, et saltem Matutino cum Laudibus absolute, orationi aliquantulum vacet.* Unde concludunt, sub priori generali præcepto hoc particolare premitendi Matutinum contineri, et ita esse peccatum mortale illud violare. Sed collectio est parvi momenti: tum quia illud generale præceptum non obligat cum illo rigore ad observandas singulas regulas, et ordinationes Missalis in particulari, sed generanter ad utendum illo ritu, et non introducendum aliud; in particulari vero ad singula, juxta modum quo unaquæque res præcipitur, ordinatur, aut consultur, et juxta gravitatem ejus, ut in eodem 3 tom., disp. 83 et 84, sect. ult., declaravi; in illa autem particulari regula non ponitur verbum indicans præceptum grave, et potius præsuppositive (ut sic dicam) quam præceptive proponitur, qui modus dicens etiam in rebus consilii servari solet; unde quod ibi simul ponitur de vacando aliquantulum orationi, consilium est, vel simplex quædam directio. Præterea illa proprie non pertinent ad ritus Missæ ibi institutos et præceptos, sed præsupponuntur juxta eam convenientiam, vel obligationem, quæ secundum se habent; ibi vero ex vi illorum verborum nulla adjungitur obligatio.

8. Magis movere potest quod infra sub titulo de Defectibus in Celebratione Missæ, c. 10, de Defectib. in ministro, etc., inter illos defectus ponitur: *Si celebrans saltem Matutinum cum Laudibus non dixerit.* Ubi etiam præsupponitur hunc esse defectum, et consequenter peccatum; nam in primo capite ejusdem tituli dictum fuerat: *Alii vero sunt defectus, qui in Missæ celebratione occurentes, etsi veritatem Sacramenti non impedian, possunt tamen cum peccato aut scandalo contingere;* sed in his ultimis verbis expendo imprimis non dicere, *cum peccato mortali,* sed

simpliciter, *cum peccato*, quod etiam dicitur de veniali. Secundo, licet diceret cum peccato mortali, non dicit semper ita fieri, sed posse fieri, quod vere dicitur de hoc defectu; nam sine dubio fieri potest cum peccato mortali, aut ratione scandali, vel etiam propter contemptum. Per se autem dicimus esse defectum, qui, si sine justa causa fiat, culpabilis est, quia non fit sine aliqua negligentia, aut mutatione circumstantiae temporis debiti Matutino, vel Missæ, nec sine aliqua irreverentia circa diuinum cultum; non tamen est peccatum mortale secluso scandalum et contemptum. Quia Matutinum non postulatur ut necessaria animæ dispositio ad celebrandum, nec inter eas politur in Missali, in d. tit., c. 8, de Defectibus dispositionis animæ (quod notandum est), neque ordo inter Missam et Matutinum est per se, nec mutatio ejus est res gravis, magis quam dicere omnes minores horas, etiam Completorium, ante Matutinum, vel ante Missam, et similia. Unde etiam constat, minorem defectum esse dictis nocturnis dicere Missam ante Laudes, quia minor est materia et mutatio: nihilominus aliqualis est defectus, ut in eadem rubrica supponitur; facilius tamen, et ex leviori causa poterit a culpa excusari. De Prima autem facilior est excusatio, quia ibi non ponitur inter defectus, unde imerito Palud., dicta distinct. 13, q. 2, art. 2, et Anton., 3 part., tit. 43, c. 5, § 4, in fine, eodem modo de Prima, quo de Matutino loquuntur: reliqui vero auctores nullam in Prima obligationem agnoscent, magis quam in aliis horis. Unde solum oportet observare, ut singulæ dicantur sine magna temporum mutatione, vel ut rationabilis causa intercedat.

9. *Interruptio unius horæ ab alia, etiam unius nocturni ab alio, si sit moderata, non est damnanda.* — Quinta mutatio in dicendis horis canonicas esse potest interruptio horarum per aliquam temporis moram. Quæ potest intelligi, vel inter diversas horas, vel in una et eadem. De priori non agimus, quia certum est in illa interruptione per se nullam esse culpam, sicut supra de choro dictum est: si vero inde oriatur dilatio temporis in altera hora, est per accidens, et culpa inde secuta non excedet gravitatem, quæ est in temporis dilatione, de qua postea videbimus. Præterea non agimus de interruptione Matutinorum a Laudibus, quatenus per modum duarum horarum dici possunt; nam in hoc etiam nullam culpam agnoscimus, ut supra tractatum est;

item eadem ratione non agimus de interpolatione nocturnorum inter se, quia si non sit nimia, sed moderata, et proportionata antiquæ consuetudini, sine peccato fieri potest, præsertim si quælibet rationabilis occasio vel commoditas melius recitandi interveniat, de quo etiam satis est in superioribus dictum. Agimus ergo de interruptione, aut inter psalmos ejusdem horæ vel nocturni, aut inter psalmos et lectiones, vel capitulum, et de aliis similibus.

10. *Interruptio inter partes ejusdem horæ, si sit notabilis et moralis, seu libera, ac sine rationabili causa, est peccaminosa.* — De hac ergo interruptione generalis regula est, si sit notabilis et moralis, et sine rationabili causa fiat, sine peccato non fieri. Ita docent omnes; et ratio est, quia unitas uniuersusque horæ pertinet ad solemnum ritum, et formam præscriptam in his horis recitandis; illa autem unitas tollitur, vel multum minuitur per hanc interruptionem; ergo. Dixi autem oportere ut interruptio notabilis sit, utique quoad temporis moram, quia si sit brevissima, pro nihilo reputatur; quando autem notabilis sit, prudentis arbitrio relinquitur: nam in longiori hora, verbi gratia, in Matutino, major temporis mora necessaria erit, ut censeatur notabilis interruptio, quam in Tertia, etc. Itaque cum proportione ad horam quæ dicitur, et ad partem officii in qua fit interruptio, pensanda erit moræ quantitas: nam aliquid majus permitti potest inter Psalmum et Psalmum, quam in medio ejusdem Psalmi, et sic de aliis. Dixi etiam debere esse moralem, quia debet esse voluntaria et libera; nam si ex necessitate aliqua contingat, non censemur moralis interruptio. Unde quia justa causa inducit quandam necessitatem moralem, ideo potest excusationem afferre, ut omnes etiam fatentur, ne interruptio moralis censeatur. Addunt aliqui, ut interruptio sit moralis, imo ut sit interruptio, necessariam esse intentionem finiendi horas inchoatas post talem moram; nam si intermitat recitationem inchoatam, animo iterum inchoandi illam, non erit interruptio, neque illa culpa. Sed forte cum hac intentione poterit aliquando esse interruptio, ut infra dicam. Et non caret omni culpa hoc modo intermittere inchoatum officium ex levitate animi, et sine causa, argum. c. Illud, et c. Nihil, 7, q. 1, quia non caret irreverentia aliqua erga Deum, leviter omittere colloquium cum illo inchoatum, etiamsi fiat cum animo iterum colloquendi; non erit tamen talis culpa morta-

lis, si postea hora dicatur vel compleatur, ut differatur, nulla erit culpa. Maxime vero honestare potest interruptionem, si aliquid fiat ad tollendam aliquam occasionem distractio-
nis, ut si aliquid interius sollicitat mentem, et ideo breviter notetur seu scribatur, aut famulo præcipiatur, vel quid simile.

CAPUT XXV.

UTRUM QUI PRIVATIM RECITANT, TENEANTUR INTEGRE HORAS CANONICAS RECITARE, VEL ALIQUID PRÆTERILLAS, ET QUOMODO HOC NON IMPLENDO PECCENT.

1. *Primum punctum, de integritate in orando.* — Qui obligatur ad officium diuinum, tene-
tur recitare septem horas canonicas integre. — Tria in hoc titulo proponuntur, quæ breviter in hoc capite explicanda sunt. Unum est de integritate in orando. Aliud, quid pertineat ad hanc integratatem. Tertium est de viola-
tione hujus integratatis. Circa primum, gene-
ratim loquendo, manifestum est eum, qui hoc præcepto astringitur, teneri ad recitandas in-
tegre septem horas canonicas, sicut qui tene-
tur audire Missam, tenetur integrum audire.
Quia æque datur hoc præceptum de tota illa
precatio, sicut aliud datur de audienda
Missa. Et de hoc sunt expressa jura, c. 1, et
cap. Dolentes, de Celebrat. Missar.; et Cle-
ment. 1, eod. tit., et consentiunt omnes Doc-
tores. Interrogari vero hic potest, an unus-
quisque, qui privatim recitat, obligetur suo ore
proferre totum hoc officium, vel satisfaciat
cum socio recitando, et partim dicendo, par-
tim audiendo. Respondeo, sine dubitatione
satisfacere posse utroque modo, et liberum ei
esse, prout voluerit, recitare. Hoc constat ex
praxi Ecclesie, et ex communi omnium senti-
entia. Et prior pars per se nota est, quia si
quis solus recitat, tunc per se omnia dicit, et
ita etiam ex parte subjecti (ut sic dicam) et
quasi materialiter integre recitat. Suppono
enim quod ex parte objecti, seu materiæ, om-
nia dicat quæ dicenda sunt. Secunda vero
pars ex recitatione in choro derivata videtur:
cum enim in choro Ecclesia introduxit usum
alternis recitandi, et privata oratio quasi sub-
rogata sit loco publicæ pro his, qui ad publi-
cam non concurrunt, idem modus recitandi
cum proportione pro privata oratione conces-
sus est. Ad quod probandum sufficit consue-
tudo. Unde Concilium Basil., sess. 21, § 4,
sub titulo: *Quomodo horæ canonicae extra cho-
rum dicende sint, admonet, ut non in gutture,*